

FUNCTIONARUL PUBLIC

ZIAR BILUNAR EDITAT DE CĂTRE ACADEMIA DE ADMINISTRARE PUBLICĂ DE PE LÂNGĂ PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

SUPLIMENT LA REVISTA "ADMINISTRAREA PUBLICĂ"

Procesul de instruire în cadrul Academiei de Administrare Publică a fost asigurat în semestrul I al anului de studii 2012-2013 de 62 de cadre didactice, inclusiv de 13 doctori habilitați și 38 de doctori în științe, frecvența medie a masteranzilor la ore a constituit 81%, iar reușita academică a acestora constituind 86%.

Aceste cifre au fost evocate de către dna Maria STRECHIL, director-adjunct al Departamentului Organizarea Instruirii, doctor, conferențiar universitar, prezentând în cadrul ședinței

Ședința Senatului Academiei

ordinare a Senatului Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova din 21 februarie 2013 raportul „Cu privire la totalurile semestrului I al anului de studii 2012-2013 și sarcinile pentru semestrul II”.

Totodată, membrii Senatului au menționat o serie de probleme care există în activi-

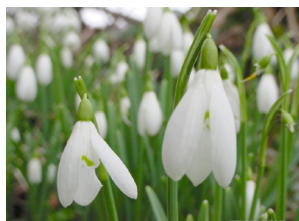
(Continuare în pag. 3)

Cupe cu nectar de lumină cerească

A Iubi e Primăvară. (Lucian BLAGA)

Departa de Lună și Soare, veșnic între zi și noapte, ghiociei – solia Primăverii, a Dragobetelor și a Mărțișorului, care bat la ușa înnoirii de noi și de Fire, de om și de mereu, ne

pun în fața Providenței dinspre schimbare și chemare, dinspre sentimentul trăirii și iubirii / responsabilității umane și munda-ne înaintea Atotcreatorului.

Sclipirea scânteietoare a ghiociei de sub zăpezile iernii venind din adâncurile înalte ale sublimului și inefabilului cu candelabrele albului înmugurit de netrecerea dalbului triumfător și înaintemergător deschide porțile nevăzute ale necunoscutului. Păsările cerului și poienile ghiociei au intrat pe neprins de veste în zborul

lor ciclic în epoca primenitoare a cursului vieții eterne și moderne și, odată cu clinchetul de cleștar al izvoarelor, râvnesc ca și sufletul spre suprasuflet, ca și inima omului spre soare, conform calendarului Lunar al Celui de Sus ce ne îndeamnă spre nespun de la sud la nord și de la est la vest, de la ceruri la Terra, de la pom la om și de la inimă la inimă.

Calea ghiociei și a Dragobetelor, suprapusă pe cea a Mărțișorului, este aievea calea contopirii noastre sufletești cu cea a Creatorului în drum spre noi și spre Dumnezeu, spre înflorire și iubire, spre făurire și împlinire. Deschiderea către Primăvară trece prin iarnă, dar mai trece prin credință și prin ființă, prin Cuvânt și prin Gând, prin acțiune și reacțiune.

Dorul de ghiociei nu înseamnă niciodată distrugerea și comercializarea lor, care au ajuns să figureze deja în Cartea Roșie, organele civile responsabile de flora republicii fiind

nevoite să recurgă la amenzi respective evidente de mii de lei. Ar fi cu mult mai bine și mai civilizat să ocrotim Natura, să fim mai responsabili în acțiunile noastre în relațiile cu mediul, cu flora lui. La fel și în cazul față de tradițiile socio-umane ale neamului, cum este revenirea la celebrarea Dragobetelor, cu descendență istorică din cultura dacilor, a strămoșilor noștri iluștri prin responsabilitatea lor verticală și spirituală. Mai avem dar multe de învățat de la civilizația lor spre bucuria noastră și a urmașilor.

O cultură trebuie să se reflecte și-n atitudinea noastră față de o floare, față de orice vâetate și ființă din preajmă. Dragostea față de tot și de toate în orice acțiune oricând vorbește de gradul nostru de cultură și responsabilitate, ceea ce ne face existența mai bogată, mai frumoasă, mai omenoasă și mai luminoasă.

Ard toate candelabrele Primăverii, luminile ghiociei

bucură nespun inimile și fețele celor ajunși la Dragobete și la Mărțișor. Înseși constelațiile cerești în orele nocturne cli-pesc uimitor ca năicând, simt intrarea noastră în legenda străveche și nouă, în miracolul alb al ghiociei ce cutremură în clopotirea lor dalbă inefabilul îndrăgostit de razele de soare, de sorbul lor nestins de nicio boare, de niciun fulg și de niciun strop de ploaie.

Cupele pline cu nectar de

lumină cerească ale ghiociei se revarsă zăiește peste întin-sul țării, peste cuprinsul Firii și al suflării umane, însetate de dorul chemător al Primăverii.

Tudor PALLADI

Nicolae Timofti face apel către liderii AIE

În declarația sa din 27 februarie, curent, Președintele Republicii Moldova, Nicolae Timofti, a făcut apel către liderii Alianței pentru Integrare Europeană să renunțe la învinuirile reciproce și să se așeze la masa de negocieri pentru a păstra

integritatea coaliției de guvernare și stabilitatea politică din țară. Șeful statului a spus că alegerile anticipate nu reprezintă o soluție decât pentru forțele care doresc întoarcerea țării într-un climat de incertitudine.

„Îndemn liderii politici să facă un pas înapoi și să regândească tacticile, să adopte o poziție comună, unitară și să revină la masa de negocieri. Chem PLDM să renunțe la decizia de ieșire din acordul AIE, PD - să renunțe la intenția de a începe totul de la zero, iar PL

- să-și continue angajamentul de păstrare a AIE”, a punctat șeful statului.

DI Nicolae Timofti a susținut că, dacă liderii AIE se vor împăca, ei urmează să facă tot posibilul pentru a îmbunătăți calitatea guvernării, pentru a asigura condițiile ca instituțiile să activeze la randamentul așteptat de cetățeni. „Pentru a accelera reformele este loc de o remaniere guvernamentală, ca ministerele să aibă oameni competenți”, a menționat Președintele.

Potrivit Președintelui republicii, păstrarea actualei coaliții de guvernământ este în prezent singura opțiune de continuare a procesului de integrare europeană. Președintele este convins că liderii coaliției, Mihai Ghimpu, Marian Lupu și Vlad Filat, înțeleg pe deplin responsabilitatea pe care o au față de cetățenii acestei țări - de a asigura continuitatea actului de guvernare în componența actuală, cu sprijinul parlamentar necesar.

APCEMN la 20 de ani de la fondare

Președintele Parlamentului Republicii Moldova, Marian Lupu, a adresat un mesaj participanților la ședința extraordinară a Comitetului Permanent al Adunării Parlamentare a Cooperării Economice la Marea Neagră (APCEMN), care s-a convocat la Istanbul în legătură cu împlinirea a 20 de ani de la fondarea acestei organizații. Adresarea a fost prezentată de deputatul PD Iurie Bolbocea-

nu, șeful delegației Parlamentului Republicii Moldova la APCEMN, care participă la reuniune. În mesaj se accentuează faptul că Parlamentul Republicii Moldova a fost printre parlamentele celor nouă țări care au pus temelia APCEMN. La 26 februarie 1993, la Istanbul, reprezentanții parlamentelor a nouă țări - Albania, Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova, România, Federația Rusă, Turcia și Ucraina - au adoptat „Declarația privind instituirea Adunării Parlamentare a Cooperării Economice la Marea Neagră”. Ulterior, la această organizație au aderat Grecia, Bulgaria și Serbia.

Parlamentul Republicii Moldova continuă să acorde

o importanță deosebită activităților întreprinse în cadrul Adunării Parlamentare CEMN în ansamblu, precum și colaborării cu organismele asociate ale acesteia.

Potrivit Președintelui Parlamentului, Republica Moldova consideră integrarea în Uniunea Europeană de o importanță vitală pentru viitorul țării. Performanța în cadrul Parteneriatului Estic plasează Republica Moldova pe o treaptă mai avansată în relațiile cu Uniunea Europeană, ceea ce dă speranță că în cadrul Summit-ului Parteneriatului Estic de la Vilnius din noiembrie 2013, va fi semnat Acordul de Asociere cu UE. De asemenea, Republica Moldova își propu-

ne finalizarea implementării Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize cu UE.

Totodată, pe viitor, APCEMN trebuie să depună eforturi suplimentare în vederea atingerii unui grad superior al dezvoltării economice și crearea unui spațiu european și global comun mai larg. Integrarea la nivel global a regiunii Mării Negre în tendința generală care se manifestă pe plan european necesită sporirea dialogului politic pentru obținerea obiectivului suprem - instituirea unei zone economice comune, se arată în încheierea adresării Președintelui Parlamentului Republicii Moldova, Marian Lupu.

“BEST mGOVERNMENT” – Guvernului Republicii Moldova

Trofeul „Best mGovernment” - cea mai bună performanță a unui guvern în comunicarea mobilă - a fost decernat Executivului de la

Chișinău de către GSMA, organizația mondială care reprezintă interesele industriei de comunicații mobile, pentru proiectul „Semnătura Mobilă”, la Congresul global al operatorilor de telefonie mobilă, care s-a desfășurat recent la Barcelona. Acest serviciu electronic, dezvoltat în cadrul unui parteneriat public-privat între Guvernul Republicii Moldova, Centrul de Guvernare Electronică, Centrul de Telecomu-

nicații Speciale și operatorii de telefonie mobilă Moldcell și Orange, a fost lansat pe 14 septembrie 2012 de către Primul-ministru Vlad Filat.

„Semnătura mobilă” este buletinul de identitate al cetățeanului în lumea virtuală și cheia de acces către toate serviciile publice în format electronic. Cu „Semnătura mobilă” cetățenii se autentifică în spațiul virtual și pot semna de la distanță acte, rapoarte, cereri

și declarații către instituții. „Semnătura mobilă” poate fi solicitată la operatorii de telefonie mobilă Moldcell și Orange. Cetățenii trebuie să aibă la îndemână doar buletinul de identitate. Serviciul „Semnătura mobilă” este disponibil și cetățenilor de peste hotare. Prin intermediul acestuia, ei pot accesa serviciile din Republica Moldova, pe care le solicitau tradițional doar de acasă.

(Sfârșit. Început în pag. 1)

Ședința Senatului Academiei

tatea de instruire a Academiei, printre care fluctuația mare a contingentului de masteranzi, frecvența relativ joasă în anul II, învățământul de zi, orarul intensiv la învățământul cu frecvență redusă. Se efectuează modificări în orar, cauzate de profesorii angajați prin cumul extern.

DI Vasile MARINA, rector al Academiei de Administrare Publică, doctor habilitat, profesor universitar, care a prezidat ședința Senatului, a ținut să menționeze, că rezultatele activității de instruire a Academiei în perioada respectivă au fost bune. Domnia sa și-a exprimat totuși insatisfacția pentru faptul că în Academie se pun note foarte mari, profesorii încă nu mănuiesc sistemul de note de 10 puncte. Rectorul a solicitat profesorilor mai multă profesionalitate în aprecierea cunoștințelor masteranzilor, optând, totodată, pentru susținerea orală și nu în scris a examenelor.

DI Oleg BALAN, vicerector al Academiei, doctor habilitat, profesor universitar, a subliniat în luarea sa de cuvânt că Departamentul Organizarea

cipial și multilateral totalurile organizării și desfășurării procesului de dezvoltare profesională a personalului în anul 2012 și direcțiile de activitate pentru anul 2013, raportul în această chestiune fiind prezentat de dna Aurelia ȚEPORDEI, director al Departamentului Dezvoltare Profesională.

La acest compartiment Senatul Academiei a recomandat Departamentului să-și concentreze eforturile în vederea eficientizării în continuare a organizării și desfășurării activităților de dezvoltare profesională a personalului, precum și să desfășoare o conlucrare eficientă cu autoritățile publice centrale și locale în vederea realizării comenzii de stat în strictă conformitate cu prevederile cadrului normativ în domeniu.

În altă ordine de idei, Senatul Academiei a luat în dezbatere chestiunea „Cu privire la realizarea planului de activitate

colii editoriale, au participat la 3 conferințe și simpozioane științifice organizate în străinătate, la 23 conferințe științifice naționale și internaționale, la 8 mese rotunde naționale și la 6 seminare naționale și internaționale.

Senatul Academiei a solicitat în această ordine de idei o participare mai activă a cercetătorilor în procesul de obținere și realizare a proiectelor și granturilor naționale și internaționale în sectorul de cercetare.

În legătură cu aprobarea Regulamentului cu privire la modul de funcționare a instituțiilor de învățământ superior de stat în condiții de autonomie financiară, necesitatea ajustării actelor normative ale instituțiilor de învățământ la prevederile Hotărârii Guvernului Republicii Moldova și în conformitate cu dispozițiile Președintelui Republicii Moldova, Senatul a luat act de proiectul Statutului Academiei de Administrare Publică și a hotărât să-l înainteze Președintelui Republicii Moldova spre aprobare.

Cu referire la acest compartiment Senatul Academiei a aprobat temele tezelor de doctorat și a confirmat conducătorii științifici, a aprobat modificările în tema unei teze de doctorat, a aprobat modificările în Regulamentul Consiliului științific și în componența nominală a Consiliului Științific al Academiei.

Pe 21 mai curent, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova va marca 20 de ani de la fondare. În legătură cu acest eveniment Senatul Academiei a examinat și a aprobat un Plan de activități în vederea pregătirilor pentru aniversarea instituției.

Senatul a mai examinat chestiunea cu privire la activitatea financiară în anul 2012 (raportor dna Elena ANDRONOVICI, șef al Direcției patrimoniu, planificare și finanțe), adoptând o hotărâre prin care a dispus administrarea corectă a resurselor financiare, utilizarea eficientă și economicoasă a finanțelor publice.

Senatul a examinat și alte chestiuni, soluționarea cărora va permite o mai bună activitate a Academiei de Administrare Publică.

În dezbaterile de pe ordinea de zi a Senatului au mai participat membrii Senatului Iurie CIOCAN, președinte al Comisiei Electorale Centrale, Andrei GROZA, doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe administrative, Silvia GORIUC, doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe juridice, președinte al comitetului sindical al Academiei, Orest TĂRIȚĂ, doctor, conferențiar universitar, șef Catedră științe politice și relații internaționale, Anatolie BANTUȘ, doctor, profesor universitar, și alții.

Mihai MANEA

Instruirii a făcut față sarcinilor puse în fața acestuia, a organizat în mod adecvat procesul de studii. Totodată, vicerectorul a atras atenția șefilor de catedre asupra optimizării actului instruirii, utilizării eficiente a mijloacelor tehnice de instruire, a asigurării unei mai bune frecvențe a masteranzilor.

Senatul Academiei a examinat, de asemenea, în mod prin-

științifică în anul 2012 și aprobarea Planului de activitate științifică pentru anul 2013.”

Un raport în această chestiune a prezentat dna Silvia DULSCHI, doctor, conferențiar universitar, care a menționat că în anul trecut colaboratorii Academiei de Administrare Publică au publicat 141 de lucrări științifice și metodico-didactice cu un volum de 266,32

Știința administrației – stindardul Academiei

DI Boris Negru, doctor în drept, profesor universitar, șef al Catedrei Teoria și Istoria Dreptului, Universitatea de Stat din Moldova, a fost unul dintre primii profesori, care au stat la baza formării corpului profesoral-didactic al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova. În anii 2002-2003 a exercitat funcția de prorector pentru activitatea științifică și relațiile internaționale, alături de fondatorul și primul rector al Academiei, regretatul Mihail Platon, aducându-și partea de contribuție la dezvoltarea noii științe pentru tânărl stat independent, Republica Moldova, - știința administrației. Propunem la rubrica „Academia de Administrare Publică: 20 de ani la fondare” un interviu cu profesorul universitar Boris Negru.

CORESPONDENTUL: Cum vă amintiți primii ani de activitate în cadrul Academiei de Administrare Publică?

Boris NEGRU: Fondarea Academiei de Administrare Publică a fost condiționată de complexitatea transformărilor și problemelor radicale care stăteau în fața Republicii Moldova după adoptarea Declarației de Suveranitate (23 iunie 1990) și Declarației de Independență (27 august 1991).

Primul rector, dar, de facto, inițiatorul fondării Academiei de Administrare Publică, a fost doctorul habilitat în economie, profesorul universitar, Mihail Platon. Activând în Cancelaria de Stat, unde fusese constituită Direcția cadre, profesorul Mihail Platon a argumentat și a convins conducerea Republicii Moldova de necesitatea fondării unei asemenea Academii, ca centru științific și didactic pentru pregătirea și perfecționarea în conformitate cu exigențele actuale și standardele europene și internaționale a cadrelor pentru organele administrației de stat și de autoadministrare locală, Alma Mater a tuturor funcționarilor publici.

Academia și-a deschis ușile și a început activitatea instructivă în 1993, la 15 septembrie, în urma înmatriculării primilor audienți (41- la secția zi și 97 – la secția cu frecvență redusă).

În perioada anilor 1997-2002, pe lângă audienți, care erau înmatriculați numai în baza studiilor superioare, și-au realizat studiile la specialitatea administrare publică mai mult de 350 de studenți.

În primii ani de studii, planurile de activitate didactică prevedeau o pregătire specială generală a funcționarilor publici, scopul fiind familiarizarea audienților cu bazele științei administrației, ale managementului public.

Activând în acea perioadă în calitate de șef al secției pentru problemele legislației și ordinii de drept a Aparatului Parlamentului Republicii Moldova și ca conducător al grupului de lucru al Comisiei de elaborare a Constituției Republicii Moldova, am avut onoarea să fiu invitat chiar de la început pentru a citi lecții în fața audienților. Corpul profesoral-didactic din acea perioadă era constituit din cadre titulare (Mihail Platon, Arcadie Barbăroșie, Aurel Sîmboteanu, Teodor Popescu, Andrei Cantemir, Oleg Bulgaru ș.a.), dar majoritatea totuși revenea cumularzilor (Mihail Cotorobai, Claudia Crăciun, Nicolae Romandăș ș.a.). De atunci, pe parcursul tuturor anilor de studii, inclusiv până în prezent, mi-am adus modesta mea contribuție la pregătirea și perfecționarea specialiștilor în domeniul administrației publice.

niul administrației publice.

COR.: Știința administrației era un tărâm necunoscut până la fondarea Academiei de Administrare Publică. D-voastră, în calitate de prorector pentru activitatea științifică, cum ați organizat studiile în domeniul respectiv?

B.N.: Știința administrației, indiscutabil, a fost un tărâm necunoscut în Republica Moldova până la înființarea A.A.P. Am susținut cu fermitate fondarea noii instituții de învățământ superior și am promovat noua știință din principialitate. Or, tot ceea ce se făcea anterior în domeniul administrativ ținea de transpunerea în viață a principiului „centralismului democratic”, de executare a ordinului venit de sus, fără a îndrăzni de a interveni, poate, cu unele opinii la adoptarea deciziilor finale.

În fața științei administrației publice a fost pusă sarcina de a deprinde funcționarii publici de a spune cuvântul potrivit la locul potrivit. În această ordine de idei, voi aminti o poveste, la care face referință marele nostru poet și publicist Mihai Eminescu:

„Un episcop, cercetându-și eparhia, ajunge și la un sat sărac, care l-a primit fără sunet de clopote. Episcopul se cam supără și-i zice preotului:

- Bine părinte, se poate să mă primiți, așa, fără a trage clopotul?

- Prea Sfințite stăpâne, răspunde bietul preot, sunt o mie și o sută de cuvinte pentru a mă dezvinovăți.

- Din mia și suta ceea de cuvinte, n-ai putea să-mi spui și mie câteva?

- Mai întâi de toate, Prea Sfințite, biserica noastră nici n-are clopot.”

Acest singur cuvânt, dintr-o mie și-o sută era îndeajuns. Urma să se pună fundamentul pentru pregătirea nu atât a executorilor, cât a promotorilor de valori în domeniul administrației publice.

Am fost vicerector pentru activitatea științifică și relațiile internaționale în perioada anilor 2002-2003. Am început acest lucru nu pe un loc gol, deoarece cei care au activat până la mine, îndeosebi, vicerectorii Arcadie Barbăroșie și Sergiu Roșca, au contribuit în mod esențial la statornicirea Academiei.

Ceea ce am inițiat în acest domeniu a fost pregătirea specialiștilor la studii prin masterat. În 2002, au început studiile postuniversitare la trei specialități: Administrarea de stat și municipală, Economie și management public și Relații internaționale. Pentru realizarea procesului de instruire la studii prin masterat au fost pregătite programe care înglobau în sine cele mai prestigioase, realizări ale instituțiilor similare dintr-o serie de state, cum ar fi Statele Unite ale Americii, Franța, Germania, Olanda, Belgia, Portugalia etc. Concomitent, au fost pregătite și cursuri postuniversitare de masterat.

COR.: D-voastră ați fost responsabil și de relațiile internaționale, ele fiind un factor important în dezvoltarea științei administrației. Cu cine dintre partenerii de peste hotare ați avut o colaborare mai fructuoasă?

B.N.: Am fost responsabil și de relațiile internaționale ale A.A.P. în perioada anilor 2002-2003. În această ordine de idei, aș menționa faptul că însăși constituirea Academiei a fost realizată în baza practicilor administrației publice ale statelor avansate ale lumii, a funcționării instituțiilor similare dintr-o serie de state. Ne-am străduit să preluăm din aceste țări tot ceea ce era mai bun și de perspectivă. Astfel că, colaborarea internațională a fost un factor important în dezvoltarea științei administrației publice autohtone. Mulți dintre profesorii A.A.P. au avut posibilitate să facă stagii în mai multe

(Continuare în pag. 5)

Știința administrației – stindardul Academiei

(Sfârșit. Început în pag. 4)

state: S.U.A., Franța, Portugalia, Belgia, Olanda, România și altele.

În perioada de activitate în calitate de vicerector au fost încheiate o serie de acorduri internaționale între Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova și instituțiile similare de peste hotare. Voi enumera doar unele dintre acestea: Acordul de Colaborare dintre A.A.P. și Institutul Regional de Administrare Publică din Odesa al Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Ucrainei (15.XI.2002); Acordul dintre A.P.P. și ARA Formazione, Agenția europeană de formare și cercetare din Italia (29.XI.2002); Declarația de Colaborare dintre A.A.P. și

Proiectul Reforma Autorităților Publice Locale (USAID) etc.

Paralel, am invitat și am organizat întâlniri de lucru ale colaboratorilor și audiențelor A.A.P. cu ambasadorii Poloniei, Ucrainei, Federației Ruse, României.

O colaborare mai fructuoasă am avut-o cu colegii din Ucraina (Odessa și Kiev), din Italia și Portugalia.

COR.: Dezvoltarea și armonizarea cu standardele internaționale a științei autohtone a administrației este o contribuție a întregii echipe de profesori ai Academiei...

B.N.: Știința academică s-a manifestat activ în cele mai diverse domenii. Cadrele Academiei au abordat probleme importante din domeniile științelor fundamentale și didactice. Prin eforturile lor au

fost promovate idei noi, concepții și tehnologii avansate care, fiind aplicate, au condus la realizări remarcabile în domeniul administrației publice. În această ordine de idei, merită recunoștință deosebită fondatorul și primul rector al Academiei de Administrare Publică, profesorul Mihai Platon, căruia îi aparține o serie de lucrări prestigioase din domeniul administrației publice. Merită atenție și lucrările unor asemenea autori din acea perioadă cum ar fi Claudia Crăciun, Aurel Simboreanu, Alexandru Roman, Andrei Cantemir, Teodor Popescu, Victor Popa, Svetlana Cojocar etc., cu care păstrez o colaborare prietenoasă și creatoare până în ziua de azi, fiind deja profesor prin cumul la Academie.

COR.: Cum vedeți D-voas-

tră Academia de Administrare Publică la cei 20 de ani de la fondare?

B.N.: 20 de ani de activitate pentru un om – e mult. Pentru Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova e un început. A.A.P. a făcut primul pas „cu dreptul” și s-a afirmat în acești 20 de ani de activitate rodnică nu numai ca o prestigioasă pepinieră de cadre de înaltă calificare, dar și ca un valoros centru științific recunoscut atât în țară, cât și peste hotarele ei; s-a manifestat ca o instituție specializată Profesională și Academică în sensul deplin al cuvântului. E o instituție căreia, incontestabil, îi aparține Viitorul. Viitorul, în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Interviu de Ion AXENTI

Finanțelor publice – gestionare transparentă

“Modalitățile de elaborare, adoptare și gestionare a bugetelor locale” a fost tema tezei de master, susținută recent la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova de către Albert Faizemberg, șeful postului de poliție din comuna Ciorești, Nisporeni. Prin prezentarea acestei teze, masterandul n-a avut doar un scop în sine - de a absolvi Academia de Administrare Publică, ci a inițiat o cercetare a unei direcții principale a administrației locale - gestionarea banilor publici, adică a bugetelor locale. Susținerea tezei a fost un examen de maturitate al reprezentantului organelor de asigurare a ordinii publice care și-a propus ca obiectiv de a veni cu anumite soluții pentru eficientizarea administrației publice locale, cheia succesului constituind-o finanțele publice. În acest context, conducătorul tezei de master, vicerectorul Academiei, Oleg Balan, doctor habilitat, profesor universitar, a menționat curajul polițistului

A.Faizemberg de a face studii de cercetare într-un alt domeniu, decât cel profesat, a avut ambiția de a merge, în acest scop, la studii la Academia de Administrare Publică pentru a cunoaște mai bine știința administrației și a o aplica creator în practică.

„Am decis să fac acest studiu, a menționat absolventul Academiei, deoarece nu pot fi indiferent de felul în care sunt gestionați banii publici, care trebuie să fie direcționați anume pentru a soluționa problemele oamenilor de la sate”.

Având studii juridice, obținute la Universitatea de Studii

Umanistice din Moldova, A.Faizemberg a hotărât să se implice mai activ în sistemul public pentru a fi mai de folos oamenilor, de a-i ajuta să-și rezolve problemele cu care se confruntă, să contribuie la dezvoltarea localității.

- În activitatea mea de asigurare a ordinii publice, mă confrunt și cu probleme de alt ordin și totdeauna mă străduiesc să conlucrez cu administrația locală pentru a soluționa problemele. Sunt permanent în contact cu oamenii, cu consilierii locali, particip la adunările consiliului local și îmi expun opiniile referitor la planurile de dezvoltare a satului, cum ar fi mai bine de utilizat banii publici cu o eficiență mai mare a cheltuielilor. Și în mare parte, teza mea de master am scris-o în baza practicii de lucru a primăriei Ciorești privind modalitățile de elaborare, adoptare și gestionare a bugetului. Reușita tezei mele de master o datorez cunoștințelor acumulate în anii de studii la Academie, la specializarea „Ad-

ministrarea publică” și conducătorului tezei, dlui Oleg Balan, de la care am avut multe de învățat în ceea ce privește organizarea lucrului, modalitățile de cercetare în domeniul respectiv. N-a fost deloc ușor, dar întotdeauna mi-am dorit ceva nou.

DI A.Faizemberg nu se oprește aici, va continua cercetările privind modalitățile de gestionare a banilor publici, gestionare care să fie cât mai transparentă. Cu atât mai mult, în contextul realizării Strategiei descentralizării, un punct important al căreia este descentralizarea finanțelor publice. Iar pentru a-și realiza mai bine ideile sale, și-a pus un scop bine determinat – de a candida în viitoarea campanie electorală locală la funcția de primar al satului său de baștină, Soltănești, care i-ar oferi pârghii reale de a aplica în practică principiile de gestionare transparentă și eficientă a banilor publici și de fi un exemplu pentru alte administrații publice locale din republică.

Vlad IONAȘCU

Descentralizarea – calea spre o autonomie locală reală

Programul Comun de Dezvoltare Locală Integrată (PCDLI) a fost lansat în 2010 de către PNUD și UN Women, în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova și este finanțat de Guvernul Suediei. PCDLI are misiunea de a acorda asistență la perfecționarea cadrului legal al reformei de descentralizare, de a sprijini procedurile administrative de transferare a competențelor către administrațiile publice locale și de a promova rolul APL în procesul de adoptare a deciziilor.

Programul a cuprins patru componente principale: (1) consiliere și promovare de politici, (2) guvernare locală și participare, (3) abilitarea comunității și (4) Transnistria și zona de securitate.

În perioada 2010-2012, au fost desfășurate mai multe activități, care au condus la obținerea unor rezultate concrete.

Conceptualizarea și instituționalizarea reformei de descentralizare

Rezultatul principal obținut prin asistența furnizată de PCDLI a fost suportul acordat Guvernului la elaborarea Strategiei Naționale de Descentralizare, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova la 5 aprilie

politici publice din Moldova care a fost supusă unor consultări publice ample, ce au implicat peste 2400 de persoane din întreaga țară, reprezentând administrația publică centrală și locală, societatea civilă, grupurile minoritare și de femei, instituțiile academice, laboratoarele de idei etc.

ministere, iar amendamentele legislative au fost prezentate Parlamentului.

În ceea ce privește finanțele locale, un nou sistem de impozite partajate și transferuri de egalizare pe baza venitului individual le va permite administrațiilor publice locale să beneficieze de resurse stabile și planificabile, având drept de decizie asupra administrării acestora și îndeplinirii responsabilităților care le revin. De asemenea, sistemul va oferi stimulente pentru creșterea nivelului veniturilor colectate. Amendamentele la Legea privind finanțele publice locale și Codul fiscal au fost prezentate Parlamentului.

Strategia privind descentralizarea patrimoniului oferă opțiuni de politici pentru descentralizarea patrimoniului public, include stabilirea și înregistrarea proprietății, divizarea după dreptul de proprietate central sau local, clasificarea proprietăților publice și private etc. și se află la baza noii legi elaborate.

Pentru a crește nivelul de autonomie și a îmbunătăți sistemul administrației publice locale, a fost analizată riguros legislația curentă, inclusiv din perspectiva drepturilor omului și egalității de gen, urmată de elaborarea amendamentelor la 26 de legi cu impact direct asupra autonomiei locale. Legile amendate au fost supuse dezbaterilor în toate comisiile permanente și sunt pe agenda Parlamentului.

Consolidarea capacităților APL din comunitățile țintă

PCDLI a furnizat unui grup reprezentativ de autorități pu-

blice locale instrumentele necesare de management pentru a fi mai eficiente în procesul pregătirii descentralizării administrative și bugetare. Intervenția PCDLI în procesul de consolidare a guvernării locale a vizat atât nivelul național, cât și cel local. În cadrul unui program național de instruire, organizat de Cancelaria de Stat cu susținerea PCDLI, 80% din noii aleși locali de după alegerile locale din 2011 au studiat funcțiile și responsabilitățile autorităților locale, precum și legislația cu privire la guvernarea locală.

Pentru a asigura consolidarea capacităților instituționale ale celor mai slabe APL din Republica Moldova, PCDLI a elaborat o metodologie de evaluare a capacităților, bazată pe mai multe criterii și a aplicat-o în 134 de administrații publice locale și raionale. În baza evaluărilor, fiecare APL a elaborat o strategie de dezvoltare a capacităților și a fost asistată la implementarea uneia din prioritățile sale de dezvoltare instituțională.

În zece centre raionale au fost elaborate și a demarat implementarea strategiilor de dezvoltare socioeconomică bazate pe drepturile omului și egalitatea de gen. Cu susținerea metodologică și asistența tehnică a PCDLI, toate cele zece orașe au reușit să-și realizeze, cel puțin, una sau chiar două priorități de dezvoltare.

PCDLI a sprijinit autoritățile locale din Republica Moldova în crearea unei asociații mari, reprezentative și apolitice – Congresul Autorităților Locale

2012. Integrarea dimensiunii de gen și a abordării bazate pe drepturile omului (ABDO) a constituit fundamentul Strategiei Naționale de Descentralizare elaborate. Această abordare inovatoare are drept obiectiv promovarea responsabilității, transparenței, nediscriminării și participării în cadrul administrației locale, asigurându-se prin aceasta că grupurile vulnerabile să beneficieze în egală măsură de reformă, oferind șanse și drepturi egale femeilor și bărbaților.

PCDLI a încurajat și a sprijinit o abordare incluzivă, esențială în elaborarea și implementarea politicilor de descentralizare, susținând un dialog permanent și consistent cu toate grupurile de interes implicate în procesul de descentralizare. Strategia este unul dintre puținele documente de

Instituțiile și structurile nou-create, care administrează procesul de descentralizare – Comisia paritară pentru descentralizare și grupurile sale de lucru, Cancelaria de Stat și Comisia parlamentară specială pentru descentralizare – au beneficiat de suport pe parcursul întregului program și sunt capabile acum să conducă și să implementeze reforma de descentralizare.

Asistența tehnică oferită a facilitat formularea politicilor de descentralizare în domeniile-cheie ale reformei: transmiterea responsabilităților, descentralizarea financiară, structura administrativ-teritorială și descentralizarea patrimoniului, educația și serviciile de asistență socială etc. Strategiile și soluțiile de politici specifice au fost aprobate de grupurile de lucru și adoptate de

(Continuare în pag. 7)

Descentralizarea – calea spre o autonomie locală reală

(Continuare. Început în pag. 6)

din Moldova (CALM). La scurt timp după constituire, CALM a devenit un interlocutor respectat pentru autoritățile centrale și pentru agențiile internaționale. În plus, femeile-primari, membre ale CALM, au creat Rețeaua Femeilor din cadrul CALM, care militează pentru problemele acestui domeniu și promovează femeile la posturi de conducere la nivel local.

Cu contribuția PCDLI a fost introdus și pilotat, pentru prima dată în Moldova, Conceptul de „cooperare intercomunitară” (CIC), ca soluție împotriva fragmentării teritorial-administrative excesive. Un ghid pentru autoritățile publice locale în domeniul CIC a fost publicat, iar un număr semnificativ de consultanți locali au fost instruiți să inițieze proiecte de cooperare intercomunitară. Un proiect pilot CIC în gestionarea deșeurilor din raionul Telenești a devenit model pentru „extinderea serviciilor publice existente în comunitățile vecine”.

Mobilizarea comunităților rurale pentru inițiative de dezvoltare locală

În cadrul proiectelor-pilot ale PCDLI, femeile și bărbații din 60 de comunități au fost mobilizați și abilitați să participe efectiv la procesele de dezvoltare locală, axate pe prioritățile comunitare identificate în comun cu APL.

Abordarea de mobilizare a comunității vizează, în primul rând, abilitarea comunităților cu un accent special asupra participării femeilor și bărbaților din grupurile vulnerabile: persoane în etate, femeile care se confruntă cu forme multiple de discriminare, minoritățile etnice și religioase, în special românii, persoanele cu dizabilități etc. Această abordare a fost aplicată pentru a contribui la atingerea rezultatelor preconizate ale Strategiei de Descentralizare referitoare la ABDO și

egalitatea de gen.

Procesul de mobilizare a comunității pentru abilitare a fost integrat cu procesele de planificare locală ale APL. Astfel, strategiile locale de dezvoltare socioeconomică reflectă nevoile reale ale comunităților. De asemenea, au fost susținute inițiative de incluziune socială a romilor, implementate în patru comune cu populație romă semnificativă. Guvernul central a recunoscut aceste intervenții ca fiind practici bune la nivel național, întrucât incluziunea socială este un fundament indispensabil pentru o implementare de succes a descentralizării.

Comunitățile din regiunea transnistreană abilitate să participe în dezvoltarea locală

Cu suportul PCDLI, nouăsprezece localități din regiunea transnistreană și unsprezece din zona de securitate au fost asistate prin abilitarea comunităților lor să participe la procesele de planificare, implementare și monitorizare a dezvoltării locale, și prin abilitarea actorilor locali să presteze servicii publice și să îmbunătățească infrastructura de bază. A fost utilizată metodologia de abilitare comunitară, luând în considerare specificul regiunii, accentul fiind pus, în mare parte, pe integrarea dimensiunii de gen în dezvoltarea locală. Susținerea a fost acordată inițiativelor prioritare identificate de membrii comunității. Inițiativele au avut ca scop îmbunătățirea infrastructurii de bază și a serviciilor sociale. O atenție deosebită a fost acordată dezvoltării capacității ONG-urilor în astfel de subiecte precum abilitarea comunității, drepturile omului și egalitatea de gen în dezvoltarea locală. Instruirile au fost adaptate la specificul regiunii transnistrene.

În Transnistria a fost organizată prima ședință de coor-

donare în domeniul egalității de gen cu tema „Egalitatea de gen în dezvoltarea locală”. Prin lansarea ședințelor trimestriale de coordonare în domeniul EG, s-a urmărit scopul susținerii ONG-urilor, grupurilor de femei și altor grupuri, care activează în domeniul drepturilor persoanelor vulnerabile (mame singure, persoane cu dizabilități, persoane în etate

Naționale de Descentralizare, care prevede asigurarea autonomiei locale, disponibilitatea resurselor și o administrație locală eficientă, pentru servicii mai bune și echitabile;

- a APL-urilor, la îmbunătățirea capacității de a furniza servicii publice locale eficiente, echitabile și accesibile, de a facilita dezvoltarea durabilă și de a susține incluziunea socială.

etc.) să creeze un mecanism durabil de coordonare și informare cu privire la egalitatea de gen și drepturile femeilor.

Ce va urma

Data fiind necesitatea implementării Strategiei de Descentralizare și ca urmare a succesului înregistrat de PCDLI, Cancelaria de Stat a Guvernului Republicii Moldova, în cooperare cu Organizația Națiunilor Unite, va lansa o nouă fază a acestuia. Noul program va susține implementarea Strategiei de Descentralizare la nivel de politici și prin intervenții la nivel local. Obiectivul principal al PCDLI este să susțină prestarea unor servicii mai bune și mai echitabile și o dezvoltare locală durabilă prin îmbunătățirea cadrului legislativ și instituțional ca urmare a implementării Strategiei Naționale de Descentralizare. Programul va acorda asistență pe două direcții de bază:

- a Guvernului, la îmbunătățirea cadrului legislativ și de politici, conform Strategiei

Ambele direcții ale Programului pun în evidență dreptul național de proprietate intelectuală și îmbunătățirea capacităților APL-urilor întru accelerarea redresării economice, reducerea sărăciei și inechității sociale și, în cele din urmă, atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului.

Programul va continua să aplice abordarea bazată pe drepturile omului, să susțină egalitatea de gen și abilitarea femeilor, conform priorităților naționale de dezvoltare și Obiectivelor Dezvoltării Mileniului pentru 2015, identificând soluții pentru reforma realizată în contextul integrării europene.

PNUD și UN Women vor susține Guvernul la implementarea acestei noi faze a PCDLI. Perioada de realizare a Programului este 2013-2015. Bugetul estimat este de 10 milioane USD. Ambasada Suediei și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei sunt interesate să susțină financiar Programul în această nouă etapă a sa.

Întâlnire cu Rezidentul Coordonator al ONU și PNUD în Republica Moldova

Pe 19 februarie curent, la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova a avut loc o întâlnire a profesorilor și masteranzilor cu dna Nicola Harrington-Buhay, Rezident Coordonator al Organizației Națiunilor Unite (ONU) și PNUD în Republica Moldova.

În deschidere, vicerectorul Academiei, Oleg Balan, doctor habilitat, profesor universitar, a menționat că asemenea întâlniri cu înalți oficiali ai organismelor internaționale au devenit deja o bună tradiție pentru Academia de Administrare Publică, ele fiind benefice atât pentru corpul profesoral-didactic, cât și pentru masteranzi. D-lui a mulțumit înaltului oaspete pentru că a găsit timp pentru această întâlnire, ea având loc în ajunul aniversării de 20 de ani de la fondarea Academiei.

Doamna Nicola Harrington-Buhay a mulțumit pentru

invitație și a menționat că se află printre colegi, deoarece Domnia sa a absolvit, de asemenea, o instituție similară de administrare publică. Ea a propus pentru discuții două subiecte actuale: calea Republicii Moldova de integrare în Uniunea Europeană și cadrul de valori publice pentru dezvoltarea și modernizarea țării.

„Integrarea europeană, a specificat dna Rezident Coordonator, nu trebuie să fie un scop în sine, ci o cale sigură de modernizare a Republicii Mol-

dova, din care să aibă de câștigat și țara, și fiecare cetățean în parte”. Integrarea europeană va fi cel mai mare beneficiu, țara se va moderniza, va face parte din familia țărilor civilizate și, pentru ca Moldova să capteze aceste beneficii, ele trebuie materializate în politici publice, bazate pe dezvoltarea capitalului uman.

După cum prevede Raportul Național de Dezvoltare Umană 2012 referitor la cadrul de valori publice, important este de analizat care este publicul, pentru

ca să fie instruite și antrenate în procesul de guvernare locală și acele categorii ale populației care încă nu se regăsesc în aceste activități. Și atunci, când întreaga societate va conștientiza rolul său în domeniul public, țara se va dezvolta și se va moderniza cu adevărat.

Discuțiile, care au urmat după prezentarea acestor două subiecte, s-au axat pe mai multe aspecte ale valorilor publice: strategia descentralizării, succesul căreia depinde anume de dezvoltarea capitalului uman. Și în acest sens rolul Academiei de Administrare Publică este unul principal.

În încheiere Rezidentul Coordonator al ONU și PNUD în Republica Moldova Nicola Harrington-Buhay și-a exprimat disponibilitatea de a participa și pe viitor la asemenea întâlniri benefice și de interes reciproc.

Cor. „F. P.”

Priorități strategice ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare pentru anii 2013-2020

O masă rotundă cu acest generic a avut loc pe 21 februarie, curent, în cadrul Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova. Această activitate s-a desfășurat în corespundere cu agenda de lucru a cursului: „Dezvoltarea abilităților de exercitare a atribuțiilor de serviciu”, destinat șefilor subdiviziunilor agricultură din subordinea consiliilor raionale, fiind organizat de Academie pentru perioada 18-21 februarie, curent.

În cadrul întrunirii, dl Vasile Bumacov, ministru, a expus de o manieră detaliată prioritățile strategice ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. Pentru început, Domnia sa a mulțumit pentru invitație și pentru posibilitatea de a revedea Academia de Administrare

Publică, instituție, în opinia sa, de mare prestigiu, care aduce lumină și progres în administrarea țării.

În continuare, ministrul a făcut o scurtă trecere în revistă a situației din agricultură și a punctat 10 priorități strategice de dezvoltare a agriculturii pentru anii 2013-2020: siguranța alimentară; dezvoltarea sectorului vitivinicol; dezvoltarea infrastructurii pieței de desfacere;

educația, extensiunea și știința; irigarea; agricultura conservativă; agricultura de valoare înaltă; sistemul de subvenționare în agricultură; biomasa și sistemul tehnologiilor informaționale.

Rectorul Academiei de Administrare Publică, dl Vasile Marina, doctor habilitat, profesor universitar, a menționat că, esențialmente, cunoaște problemele din domeniul dat, fiind mai mulți ani profesor la Universitatea Agrară de Stat din Moldova și a opinat că pentru promovarea unei agriculturi moderne, este nevoie de o instruire permanentă, iar în acest context, Academia de Administrare Publică oferă cele mai bune posibilități pentru dezvoltarea abilităților de exercitare eficientă a atribuțiilor funcționale stabilite pentru specialiștii

din agricultură. Făcând trimitere la ultimul punct din prioritățile strategice, care se referă la sistemele informaționale, rectorul Academiei a menționat că în programul de studii a fost inclusă specializarea „Managementul informațional în administrația publică”, accentuând că posibilitatea de a se perfecționa în domeniul științei administrației o au toți doritorii cu anumite competențe.

La încheierea lucrărilor ședinței au urmat orele de program prevăzute de cursul „Dezvoltarea abilităților de exercitare a atribuțiilor de serviciu” cu participarea, în calitate de formatori, a reprezentanților Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare din Republicii Moldova.

Cor. „F. P.”

Pârcălabii - administratorii domnitorilor în teritorii

Nicolae BULAT,
director al Muzeului de
Istorie și Etnografie, Soroca

Una dintre figurile proeminente ale administrației ținuturilor și târgurilor din Moldova medievală a fost pârcălabul. Pârcălabul (din germană - Burgraf, „greavul (contele) cetății”) a pătruns în limba română prin intermediul cuvântului maghiar porkoláb) a fost în evul mediu un dregător cu atribuții militare, desemnat să guverneze o cetate, un ținut sau un județ. În latina medievală domeniul asupra căruia își exercita jurisdicția pârcălabul se numea prefectura.

În principatul Moldova, pârcălabului i se mai zicea staroste.

În principatul Țara Românească, pârcălab era denumirea pentru administratorii satelor ce aparțineau unui boier sau unei mănăstiri.

Dregătoria își atinge perfecțiunea în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Atribuțiile principale ale pârcălabului erau cele militare, administrative, fiscale și judecătorești ale cetăților și ținuturilor. Pârcălabii erau, totodată, reprezentanții puterii centrale, adică ai domnitorului țării, în ținut sau județ. Ei îndeplineau diferite porunci ale domnitorului, fiind trimiși ca soli peste hotare, rezolvau conflictele de la frontiere, participau la hotărnicii. Ca vasali ai domnitorului, îl însoțeau la războaie. Numărul pârcălabilor varia de la un ținut la altul. Dimitrie Cantemir

scria că astfel de ținuturi ca Suceava, Hotin, Cernăuți, Soroca și Neamț aveau câte doi pârcălabi. Postul de pârcălab era încredințat nu numai boierilor, persoanelor de viță nobilă, ci și persoanelor ieșite din rândul răzeșilor.

Din istorie aflăm, că Chișinăul a fost pe timpuri proprietate a unui pârcălab. Printr-un „act de danie din 17 iunie 1466 domnitorul Moldovei, Ștefan cel Mare (1457-1504), a „întărit” satul Chișinău pârcălabului Vlaiicu”. Astăzi, cu numele acestui pârcălab este denumită strada, aferentă primăriei municipale, între străzile Alexe Mateevici și Columna.

Istoria ne-a păstrat și multe alte exemple de îndeplinire de către pârcălabi a voinței domnitorilor.

La 1633 voievodul Moldovei, Moise Movilă, trimite carte deschisă către Teodorașco Vartic cu poruncă să trimată oameni peste Nistru, care să-i aducă informații asupra intențiilor și mărimii armatei polone:

“Scriu slugii mele Teodorașco, pârcălabul Sorociei, ca la arătarea acestei cărți a mele să păziți și să alegeți câțiva oameni îndemânatici și potriviți pentru această trebuință și să-i trimiteți în câmpia de la Orynin (orașel la nord-vest de Căminia) și în alte ținuturi, oriunde se găsește armata polonă, care să afle care sînt planurile lor și care să poată aduce limbi și să știe să dea seama cît de mare este oastea polonă...”

Nu știm care a fost reacția pârcălabului Teodorașco în privința iscoadelor trimise contra polonilor, dar unele documente păstrate vorbesc că pârcălabul sorocean era în foarte bune relații cu polonii, furnizându-le informații despre turci și tătari.

La 20 mai 1621, Teodor Vartic, pârcălabul Sorociei, scrie lui Toma Zamoyski, staroste de Szargorod:

“După cum nu o dată m-am

făcut auzit prin cărțile mele că sînt prietenul domniei tale, același lucru voiesc să-l mărturisesc totdeauna domniei tale. Acum deci, ieri, au sosit 15 călăreți tătari de la sultanul (Calgai sultan), ca să mîne pe toți tătarii din Soroca, împreună cu cărușii. Am primit cu acest prilej știri sigure de la dâșii că sultanul a venit cu cincizeci de mii de tătari aleși la Dașcov (Oceacov) cu care merge sub Hotin. Hanul de la Pere Kop (Hanul Crimeii Djanibek Ghirai al II-lea) însuși are să meargă prin Ucraina până la Kiev. Binevoii așadar domniile voastre să fiți cu băgare de seamă. Iar această carte binevoiește domnia ta s-o distruși, căci eu sînt în joc, și când voi lua alte știri, nu voi zăbovi să le aduc la cunoștința domniei tale. În Soroca, în ziua de 20 mai anul 1621”.

Scrisoriile pârcălabilor Teodor Vartic și Mihail Însesneau corespundea dintre Toma Zamoyski, demnitar polon, și noul domn Alexandru Iliaș. Totodată, pârcălabii soroceni informau direct pe regele polon, despre pregătirile de război ale turcilor și tătarilor.

De multe ori liniștea de la hotar depindea de acțiunile pârcălabilor în rezolvarea multor conflicte dintre țările vecine, conflicte create nu atât de acțiuni regale și domnești, cât de prostime, de cei lacomi de avere străină.

La 23 decembrie 1633 Moise Movilă însărcinează pe Teodorașco Vartic, pârcălabul Sorociei, împreună cu pârcălabul Orheiului, să cerceteze daunele pricinuite de moldovenii sușilor vicescancelarului Toma Zamoyski.

Însuși Moise Movilă îl informează pe Toma Zamoyski de măsurile luate: “Atât pentru aceste daune, despre care mă înștiințezi domnia ta, cât și pentru aplanarea pe viitor a neînțelegerilor, am numit pe Teodorașco, pârcălabul nostru

al Sorociei, scriindu-i lui și, în dată, și pârcălabilor Orheiului, ca ei, cercetând grabnic toate aceste neînțelegeri și daune, să administreze fără întârziere justiția după dreptate și să liniștească cu desăvârșire aceste neorânduiri de acolo, de la graniță, oprind pe viitor orice jaf de amândouă părțile astfel ca fiecare să nu apeleze pentru dauna sa la nimic altceva decît la legea obștească”.

La 4 august 1640, domnul Moldovei Vasile Lupu face judecată dreaptă în conflictul dintre boierul Ștefan din Țipilova (Soroca), pârcălab la Soroca, Toader Mălai, vătav de hânsari din Chișernița, pe de o parte, Dumitrașco Fulger, Ionașco Hripco-vici și Manule, pe de altă parte, pentru niște vaduri cu mori pe Nistru de la hotarul satului Vărăncăuți. O judecată ca multe altele din istoria Moldovei. Și, totuși, printre cei implicați în sfadă îi găsim pe boierul de Țipilova, pârcălabul Sorociei, Ștefan, fost logofăt, o personalitate de la curtea domnitorului Vasile Lupu, un demnitar care a jucat un anumit rol în destinele istorice ale Moldovei medievale.

Despre el Miron Costin scrie în Letopisețul Țării Moldove:

“Omu de miratu la întregia lui de sfaturi și de înțelepciune, cît pe acele vremuri de abia de era deosebi de boieri făcea sfaturi, și cu multe ceasuri voroava, așa era de plin la hire. Iară la sfatul trupului său era gîrbov, ghiebosu, și la cap cucuiatu, cît puteai dzice că este adevăratu Essopu la chipu.”

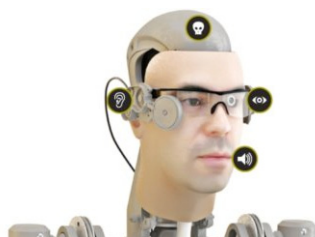
Pârcălabii soroceni luau parte activă la hotărnicia moșiiilor, fiind prin autoritatea lor unul dintre martorii de bază.

Despre pârcălabii soroceni vorbesc faptele lor, descrise de cronicari și cercetătorii istorici.

Odată cu înăsprirea presiunii turcești pe la începutul secolului al XVIII, funcția de pârcălab își pierde treptat însemnătatea.

Om bionic, de un milion de dolari, expus la Londra

Un „om bionic”, conceput în totalitate plecând de la organe de sinteză și proteze robotizate, este expus la Muzeul Științei din Londra. Umanoidul de 2 metri înălțime, a cărui realizare a costat 1 milion de do-

lari, a fost asamblat, pornind de la inovații științifice deja existente, de o echipă de experți în robotică. Botezat Rex, el este dotat cu un pancreas, un rinichi, o trahee și o splină, toate artificiale. De asemenea, are un sistem autonom de cir-

culație sanguină. Niciun țesut uman nu intră în componența sa, conform Le Matin.

„Om bionic” a fost creat pentru un documentar ce va fi difuzat de canalul de televiziune Channel 4. Emisiunea intitulată „Cum să construiești un om bionic” va fi prezentată de sociopsihologul elvețian Bertolt Meyes, el însuși echipat cu o proteză articulară ce-i înlocuiește mâna stângă. Realizarea robotului uman a fost posibilă grație unei burse atribuite de o asociație caritabilă având drept scop să ușureze accesul publicului la știință și biomedicină.

Expoziția de la Muzeul Științei din Londra caută să exploreze evoluțiile în percepția identității umane, vis-a-vis de progresele tehnologice și științifice.

Mâna bionică a fost brevetată

Prima mână bionică ce îi va permite purtătorului să simtă obiectele atinse, asemeni unei mâini normale, va fi transplantată chiar anul acesta. Brațul bionic tactil este brevetat de doctorul Silvestro Micera, de la Politehnica Federală din Lausanne, Elveția.

Beneficiarul va fi un bărbat tânăr, care locuiește la Roma. El și-a pierdut brațul inferior în urma unui accident.

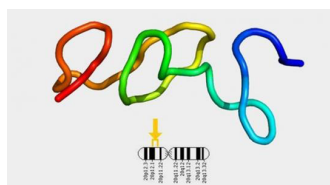
Rețeaua electronică a mâi-

nii bionice va fi conectată la sistemul nervos al pacientului și se speră că acesta va reuși nu doar să controleze mișcările mâinii artificiale, dar și să simtă ce atinge acestea.

Micera consideră că și acceptarea noului model de braț prostetic de către organism va fi superioară, fiind posibil chiar ca, astfel, purtarea acestuia să fie permanentă, spre deosebire de modelele anterioare, care sunt „mâini detașabile”.

Proteină care stimulează regenerarea osoasă

A fost descoperită o proteină care stimulează regenerarea osoasă la oameni și la animale. Potrivit cercetătorilor americani de la Școala de Medicină Veterinară din Pennsylvania,

proteina denumită Jagged-1 stimulează transformarea celulelor stem în celule care produc țesut osos.

Altfel spus, proteina ar putea accelera vindecarea fracturilor atât în cazul pacienților umani, cât și al animalelor și ar putea forma baza tratamentelor pentru o afecțiune metabolică rară denumită „sindrom Alagille”.

Deși oasele mamiferelor (și deci ale oamenilor) par statice și permanente, țesutul osos se formează și se reformează de-a lungul vieții noastre. Celulele denumite osteoblaste for-

mează osul și sunt derivate din celule precursori cunoscute ca celule stem mezenchimale, care sunt stocate în măduva osoasă. Aceste celule stem trebuie să primească semnale specifice de la organism pentru a deveni osteoblaste. Atunci când cercetătorii au decis să verifice ce se întâmplă când Jagged-1 este introdusă în celulele stem umane, au descoperit că acest lucru singur, fără procedee suplimentare, era de ajuns pentru a determina formarea celulelor generatoare de os uman.

Delfinii se strigă pe nume

Până acum, în afară de oameni, delfinii par să fie singurele animale care au deprins acest obicei. Cercetări anterioare au scos la iveală faptul că delfinii își pun între ei nume, ceea ce înseamnă că fiecare individ are o semnătură sau un fluierat specific lui care le permite celorlalte cetacee să afle nu numai numele exemplarului, ci și alte informații.

Acum, noile cercetări, realizate de oamenii de știință de la University of St. Andrews Sea Mammal Research Unit, susțin că atunci când doi sau mai mulți delfini dintr-un grup sunt separați, ei se strigă pe nume. Mai exact, delfinii copiază fluieratul specific al celui cărui

ii simt lipsa (poate fi vorba de mamă sau de vreun amic) și îl redau. Specialiștii au mai adăugat că niciodată nu s-a întâmplat ca „numele” celor dragi să fie emise într-un stil agresiv.

Semnăturile copiate de ceilalți membrii au întotdeauna o variație unică, ceea ce înseamnă că delfinii nu se imită unul pe altul, ci că redau fluieratul pe un ton propriu.

Cea mai rezistentă creatură de pe Terra

Urșii de apă sunt cele mai rezistente animale de pe planetă, iar acum oamenii de știință au descoperit că pot supraviețui și în spațiu. Micile animale sunt, practic, indestructibile, având capacitatea de a supraviețui chiar și în condițiile în care sunt fierțe, înghețate sau deshidratate.

După cum au descoperit oamenii de știință de-a lungul timpului, tardigradele (numite

și urșii de apă) pot fi deshidratate complet timp de câțiva ani, iar după toate acestea au capacitatea de a reveni la viață ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

De asemenea, urșii de apă pot rezista și în aerul lipsit de oxigen din spațiu. Având o lungime de aproximativ un milimetru, tardigradele sunt considerate a fi cele mai rezistente creaturi de pe Terra.

Sondaj de opinii: societatea vs corupție

Doar cinci la sută din persoanele nevoite să dea mită denunță cazurile de corupție, iar alte șapte la sută nu știu unde trebuie să se adreseze, în cazul în care li se cere șpagă. Datele se conțin în sondajul efectuat de CBS-AXA, la comanda Transparency International Moldova.

Potrivit sondajului, aproape 60 la sută dintre persoanele fizice și mai mult de jumătate dintre oamenii de afaceri nu s-au plâns autorităților, deoarece cred că situația va rămâne aceeași. În același timp, peste 30 la sută și, respectiv, aproape 40 la sută consideră că sesizarea autorităților le-ar fi creat doar probleme, iar 12 și, re-

spectiv, 16 la sută spun că acest lucru le-ar fi luat prea mult timp.

Mai mult, aproape șapte la sută dintre persoanele fizice și cinci la sută dintre oamenii de afaceri nu știu unde să se adreseze în cazuri de corupție.

Potrivit experților, în majoritatea instituțiilor de stat, liniile fierbinți sunt nefuncționale, deoarece oamenii pun la îndoială posibilitatea de a fi ajutați prin intermediul apelurilor la liniile fierbinți.

Sondajul, la care au participat 1100 de familii și 490 de oameni de afaceri, a fost realizat în anul trecut. Marja de eroare este de plus-minus patru la sută.

Tentativă de mituire în penitenciar

Un colaborator al Serviciului regim și supraveghere din cadrul Penitenciarului nr. 15 Cricova a fost reținut în flagrant, în dimineața zilei de 22 februarie.

Asupra acestuia a fost depistat un telefon mobil, pe care intenționa să-l introducă

în penitenciar, contra unei recompense bănești în mărime de 800 de lei.

În vederea obținerii informației necesare contracarării acțiunilor ilicite din partea făptașului, acțiunile acestuia au fost monitorizate de către colaboratorii Departamentului Instituțiilor Penitenciare timp de o lună.

Pe marginea acestui caz este inițiată o anchetă de serviciu, materialele acumulate în cadrul verificărilor preliminare fiind remise pentru examinare organelor de procuratură competente.

Comercianți de dolari falși reținuți

Oamenii legii au reținut în flagrant delict membrii unei grupări criminale specializate

în punerea în circulație a valutei străine false. Suspecții au fost încătușați în momentul

în care au încercat să realizeze o mie de dolari SUA falși, în schimbul a 3 600 lei. În funcție de rolul fiecărui membru al grupării, aceștia riscă între 7 și 15 ani de privațiune de libertate.

Gruparea era formată din șase persoane cu vârsta cuprinsă între 20 și 38 de ani, locuitori ai municipiului Chișinău și raionului Strășeni, și activau din decembrie 2012. Pentru a identifica membrii grupului, poliția a efectuat câteva achiziții de control, infiltrând printre

ei și un angajat sub acoperire.

Potrivit poliției, dolarii falși erau fabricați în exteriorul țării. Sursa acestor mijloace bănești false a fost identificată în colaborare cu instituțiile de drept din alte state, în special cu serviciul secret al Statelor Unite.

Condamnat pentru cazuri repetate de furt

Un bărbat din capitală a fost condamnat la opt ani de închisoare pentru că a pătruns în cinci apartamente din sectorul Râșcani, de unde a sustras mai multe bunuri și sume mari de bani. Potrivit procurorilor, inculpatul de 39 ani s-a apucat de furat imediat cum s-a eliberat din locurile de detenție, unde s-a aflat pentru infracțiuni similare.

Din datele procuraturii sectorului Râșcani, reiese că bărbatul a pătruns prin culegere de chei în cinci apartamente, de unde a reușit să sustragă bani și lucruri prețioase estimate la o valoare totală de 123 325 lei.

Pentru comiterea repetată a furturilor, instanța de judecată l-a condamnat la opt ani de privațiune de libertate.

Mărfuri de peste 200 de mii de lei, confiscate la vamă

Telefoane mobile, produse cosmetice, accesorii pentru păr și articole pentru masaj, în valoare totală de peste 200 de mii de lei, au fost confiscate de ofițerii Serviciului Vamal. Lotul de marfă a fost depistat într-un mijloc de transport de model „Wolfsagen Caravan” în compartimentul marfar, în regiunea satului Calfa, Anenii Noi.

Potrivit informațiilor preliminare, conducătorul auto, un

bărbat în vârstă de 36 de ani, nu deținea nici un act de însoțire sau de proveniență a mărfii, fapt ce demonstrează că lotul comercial a fost introdus în țară prin scheme frauduloase, pentru eschivarea de la achitarea plăților vamale.

Actualmente, cazul dat se examinează de către subdiviziunile abilitate ale Serviciului Vamal, în vederea stabilirii și deconspirării metodelor frauduloase de introducere a lotului de marfă.

Totodată, organul de urmărire penală al Serviciului Vamal a inițiat o cauză penală, pentru eschivarea de la taxele vamale, cu achitarea unei amenzi de până la 40 de mii de lei.

A fost găsită Biblia, care are circa 1500 ani

În Turcia a fost găsită Biblia care ar fi scrisă 1500 de ani în urmă. Foliantul are pagini din piele subțire, cu textul scris în limbile arameică și asiriană.

Biblia descoperită de arheologii turci, 8 ani a fost în căutare, poliția reușind să o confiscă în cadrul reținerii unui grup de contrabandiști, în partea de sud a țării.

Cartea se află în Muzeul de Etnografie din Ankara, dar experții spun că ea trebuie să treacă printr-un lung proces de restaurare.

În plus, Biblia fiind o va-

loare istorică și lingvistică, a devenit și obiectul unor dispute teologice. Vaticanul a făcut apel la Ankara pentru a efectua o analiză complexă a artefactului găsit. Posibil că acest text este una dintre Evangheliile pierdute, despre care, de-a lungul secolelor, discută oamenii de știință.

Citate celebre despre conducere

O mulțime din ce se cheamă „administrație publică” constă în a făuri cercuri prin care să sară alți oameni. Este o carieră minunată pentru cei care nu se simt împliniți decât dacă spun altor oameni ce să facă.

Thomas Sowell

Puterea nu corupe; dar ticăloșii, dacă ajung într-un post de conducere, corup puterea.

George Bernard Shaw

Conducerea este capacitatea unei persoane distincte de a-i motive pe alții prin acțiunile sale pentru a ajunge la un nivel mai înalt de realizare.

Buck Rodgers

Există două feluri de oameni: cei care se simt oameni și au nevoie de oameni și cei care se simt singuri, și nu oameni – pentru că cine este cu adevărat singur nu este om.

Paul Valery

Dacă vrei să știi cine este un om, dă-i o funcție de conducere.

Robert Brasillach

Conducerea este privilegiul de a îmbunătăți viețile altora. Nu este ocazia de a-ți satisface lăcomia personală.

Mwai Kibaki

A te prețui pe tine însuși și, în același timp, a te subordona unor scopuri și principii mai înalte este esența paradoxală a celor mai înalte umanități și temelia conducerii eficiente.

Stephen Covey

Pericolele vieții sedentare

Cu cât petreci mai mult timp așezat pe scaun, cu atât ai un risc mai mare de a te îmbolnăvi de cancer, diabet și boli de inimă, afirmă cercetătorii de la Kansas State University, SUA, care au cercetat recent acest aspect în cadrul unui studiu realizat pe mai mult de 60.000 de persoane.

Cei care stau jos mai mult de 4 ore pe zi prezintă un risc mai mare de apariție a diabetului, cancerului și bolilor cardiace, comparativ cu cei stau mai puțin de 4 ore. La cei care stau jos timp de cel puțin 6 ore pe zi, riscul de a dezvolta diabet este considerabil crescut. Cei care petrec mai mult de opt ore așezați pe scaun prezintă cel mai mare risc de a dezvolta boli cronice.

În general, studiul indică faptul că bărbații care șed pe scaun timp de peste 4 ore pe zi sunt mai predispuși la instalarea diabetului, a cancerului,

a hipertensiunii arteriale și a bolilor de inimă, comparativ cu cei care șed mai puțin de 4 ore pe zi, iar șansele de a suferi de o boală cronică cresc proporțional cu numărul de ore petrecute șezând, indiferent de greutatea corporală și de alți factori care pot afecta sănătatea.

Rezultatele confirmă un studiu realizat anul trecut pe 220.000 de participanți și care arată că persoanele care stau jos timp îndelungat aveau un risc mai mare de a deceda în următorii trei ani, chiar dacă, în afara orelor de muncă, erau activi fizic.

Abonarea 2013

Continuă abonarea pentru anul 2013 la revista științifico-metodică trimestrială **“ADMINISTRAREA PUBLICĂ”** și la ziarul **“FUNCȚIONARUL PUBLIC”**, publicații ale Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Revista **“Administrarea Publică”** apare trimestrial.

Costul unui abonament:

3 luni - 41 lei 30 bani; 6 luni - 82 lei 60 bani.

Ziarul **“Funcționarul Public”** apare de 2 ori pe lună.

Costul unui abonament:

3 luni - 37 lei 80 bani; 6 luni - 75 lei 60 bani.

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

Mihai MANEA - șef secție

Ion AXENTI - secretar responsabil

Sergiu PÎSLARU - redactor, designer

Vitalie NICA - redactor

ADRESA ANOASTRĂ:

Mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100.

Ziarul apare de două ori pe lună.

Indice 67919.

Coli de tipar 1,5. Tiraj: 350.

Dat la tipar 27.02.2013

E-mail: aap.editura@yahoo.com

CONTACTE:

Tel: 28-40-78

“Funcționarul Public” - supliment la revista “Administrarea Publică” -
publicație a Academiei de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova